

Vijf jaar investeren in huidkankerpreventie in Nederland: successen en uitdagingen

Jos de Groot · Klara Mosterd · Gijs Roelofsen · Francine Schneider

Geaccepteerd op: 15 juli 2025
 © The Author(s) 2025

Samenvatting Huidkanker is de meest voorkomende en snelst toenemende vorm van kanker in Nederland, met grote gevolgen voor de maatschappij en in het bijzonder de zorg. De afgelopen vijf jaar hebben organisaties intensief samengewerkt aan preventie, onder andere resulterend in het Zonkrachtactieplatform en de Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland. Voorlichtingscampagnes hebben de bewustwording over zonbescherming vergroot en adviezen hebben de beleidsagenda van overheden beïnvloed. Ondanks deze successen blijven er uitdagingen, zoals het structureel verankeren van preventieve maatregelen en het bereiken van bepaalde risicogroepen. Verdere stappen zijn nodig om de incidentie van huidkanker te verminderen. In dit artikel reflecteren we op de geboekte vooruitgang en bespreken we de noodzakelijke vervolgstappen om de impact van huidkanker verder te reduceren.

Trefwoorden huidkanker · preventie(beleid) · publieke gezondheid · zonbescherming · integrale aanpak

J. de Groot
 Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL), Stuurgroep
 Huidkankerzorg Nederland, Utrecht, Nederland

Prof.dr. K. Mosterd
 Vakgroep Dermatologie, Maastricht Universitair Medisch
 Centrum, GROW Research Institute for Oncology and
 Reproduction, Maastricht University, Maastricht, Nederland

G. Roelofsen
 Next Public, Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland, Almere,
 Nederland

Dr. F. Schneider
 Vakgroep Gezondheidsbevordering, Care and Public Health
 Research Institute CAPHRI, Maastricht University,
 Maastricht, Nederland
francine.schneider@maastrichtuniversity.nl

Five years of investing in skin cancer prevention in the Netherlands: successes and challenges

Abstract Skin cancer is the most common and fastest-growing form of cancer in the Netherlands. Over the past five years, organizations have worked closely together on prevention, resulting in initiatives like the Sun Protection Action Platform and the Dutch Skin Cancer Care Steering Committee. Awareness campaigns have increased knowledge about sun protection, and recommendations have influenced government policies. Despite these successes, challenges remain, such as embedding preventive measures structurally and reaching various high-risk groups. Further steps are needed to reduce skin cancer incidence. This article reflects on the progress made and discusses necessary next steps to further reduce the impact of skin cancer.

Keywords Skin cancer · Primary prevention (policy) · Public health · Sun protection · Integral approach

De startpositie – een beschrijving van probleem en context

Volgens een vergelijkend onderzoek van 22 hoge-inkomenslanden is Nederland, ondanks hoge kankergereleerde zorguitgaven, na Denemarken het land met de hoogste sterfte aan kanker [1]. De belangrijkste verklaring hiervoor is de relatief hoge incidentie, die naar verwachting de komende jaren toeneemt. Het trendrapport van Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) meldt dat er in 1989 bijna 56.000 nieuwe kankerdiagnoses werden gesteld en in 2019 ruim 118.000, en dat dit aantal in 2032 oploopt tot ongeveer 156.000 [2]. De sterke toename van het aantal mensen met kanker heeft grote gevolgen voor de maatschappij, en in het bijzonder voor de zorg. De druk op de zorg

neemt niet alleen financieel toe, maar ook qua personeel [3], waardoor een zorginfarct dreigt.

Huidkanker is de meest voorkomende en snelst toenemende vorm van kanker in Nederland [4]. In 2019 werden ruim 68.000 nieuwe huidkankerdiagnoses gesteld, en naar verwachting zal dit aantal in 2032 bijna 100.000 bedragen [2]. Hiermee behoort Nederland tot de Europese koplopers op het gebied van huidkankerincidentie. Huidkanker ontstaat voornamelijk door overmatige blootstelling aan uv-straling van zonlicht en zonnebanken, wat leidt tot huidschade, zoals verbranding, huidveroudering en een verhoogd risico op bepaalde oogaandoeningen.

Ondanks bekendheid van de risico's en van het feit dat huidkanker grotendeels voorkomen kan worden door het toepassen van adequate zonbescherming, ontbrak lange tijd geplande en systematische aandacht voor huidkankerpreventie in het nationale beleid. In het Nationaal Preventieakkoord van 2018 lag de focus bijvoorbeeld primair op leefstijlfactoren, zoals overgewicht, alcoholgebruik en roken. Er is dringend behoefte aan een ambitieuzer preventiebeleid om de toenemende druk op de zorg te verminderen. Zonder dit beleid blijft het verbeteren van zorgkwaliteit dweilen met de kraan open.

Het jaar 2019 markeerde een kantelpunt in de inzet op huidkankerpreventie, mede dankzij het ontstaan van een aantal belangrijke samenwerkingsverbanden en gerichte initiatieven. In deze bijdrage blikken wij (allen leden van de Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland) terug op de resultaten van vijf jaar preventieve actie tegen huidkanker. Het doel is een beschrijving te bieden van de voedingsbodem die geboekte successen op het gebied van huidkankerpreventie mogelijk maakte. Daarnaast reflecteren we op de uitdagingen voor de toekomst van huidkankerpreventie en roepen we op tot concrete acties.

Het kantelpunt – voedingsbodem voor succes

Enkele belangrijke ontwikkelingen hebben een vruchtbare voedingsbodem geboden voor een kettingreactie van gecoördineerde en effectieve preventieve acties.

Agendasetting: aandacht genereren voor het probleem

Het was van groot belang om brede aandacht te creëren voor het gezondheidsprobleem, zowel onder het publiek als bij beleidsmakers. Een wetenschappelijke door data gedreven aanpak was nodig om inzicht te krijgen in de omvang, urgentie en gevolgen van het probleem, en de noodzaak tot actie.

De presentatie van het rapport *Huidkanker in Nederland* van het IKNL [4], dat gebaseerd is op gegevens uit de Nederlandse Kankerregistratie (NKR), droeg door haar heldere boodschap bij aan het agenderen van het huidkankerprobleem en de roep om actie. De cijfers over huidkanker zijn namelijk zorg-

wekkend en er moeten concrete stappen worden genomen, zoals het oprichten van een platform of taskforce om een actieplan te ontwikkelen en de impact van huidkanker te verminderen.

Samenwerking: vorming van een brede coalitie

Door de complexiteit van risicofactoren, zoals uv-blootstelling, genetische aanleg en zonbeschermingsgedrag, vereist de aanpak van huidkankerpreventie nauwe samenwerking tussen diverse partijen. Ook maatschappelijke en economische factoren, zoals de druk op het zorgsysteem en klimaatverandering, spelen een rol. Daarom is een integrale benadering en samenwerking tussen stakeholders uit verschillende sectoren essentieel.

In 2019 werd het Zonkrachtactieplatform (ZAP) opgericht, in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en gecoördineerd door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) [5]. Dit samenwerkingsverband richt zich op bewustwording van en communicatie over (de risico's van) uv-straling. In 2020 volgde de oprichting van de Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland door het IKNL en de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie. De stuurgroep stelde het 'Nationaal Actieplan Huidkanker' op en monitort sindsdien de uitvoering en resultaten [6]. Samen vormen het ZAP en de stuurgroep een brede coalitie, waaraan steeds meer organisaties deelnemen, zoals Euroskin, het Nationaal Huidfonds, het Centrum Werk en Gezondheid, het Maastricht Universitair Medisch Centrum+ en verschillende GGD'en (zie voor een overzicht van alle leden <https://www.nationaalactieplanhuidkanker.nl/stuurgroep-huidkankerzorg/> en <https://www.rivm.nl/zonkracht/samenwerkingsverbanden>). Dit bevordert kennisdeling en beleidsafstemming, met als doel het verminderen van huidkanker, ook in relatie tot klimaatadaptatie en nationale en internationale plannen, zoals de Nederlandse Kanker Agenda.

Politieke lobby: succesvolle beïnvloeding van besluitvorming

Het eerdergenoemde IKNL-rapport kreeg veel media-aandacht. Daarnaast zocht de stuurgroep actief contact met politiek Den Haag. Zo werden Kamerleden bij terugkeer van het zomerreces in september 2020 uitgenodigd om voor de ingang van de Tweede Kamer een huidscan van hun gezicht te laten maken en hierover in gesprek te gaan met een dermatoloog. Dit maakte de risico's en impact van huidkanker voor de politici en beleidsmakers persoonlijk tastbaar. Rond de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021 werden Kamerleden tijdens werkbezoeken en overleggen betrokken bij de discussie over huidkankerpreventie. In april 2021 presenteerde de Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland vervolgens het Nationaal Actieplan

Huidkanker aan een aantal nieuw geïnstalleerde Kamerleden, waarmee verdere politieke aandacht werd gegenereerd.

Prioritering: het bepalen van focus

Een effectieve aanpak vereist een duidelijke focus. Allereerst moet de nadruk liggen op het promoten van individuele zonbescherming. Het is van belang om burgers te stimuleren en te ondersteunen bij het maken van geïnformeerde keuzen over gezond zonbeschermingsgedrag. Binnen deze brede doelgroep is het daarnaast belangrijk om door middel van selectieve preventie te focussen op specifieke risicogroepen. Zo identificeerde het Nationaal Actieplan Huidkanker deels overlappende risicogroepen ((ouders/verzorgers van) kinderen tot achttien jaar, buitensporters, buitenwerkers en zonnebankgebruikers) en adviseerde het actieplan om jaarlijkse campagnes te organiseren om bij deze groepen het bewustzijn van de risico's te vergroten en ze concrete handelingsperspectieven te bieden. Volgens het rapport *Zorgkeuzes in Kaart* kosten dergelijke campagnes ongeveer €4 miljoen per jaar, maar leveren ze na twintig jaar een netto-opbrengst van €44 miljoen per jaar op [7]. Ook een advies van het RIVM aan het Ministerie van VWS benadrukte daarom de noodzaak van een doelgroepgerichte voorlichtingscampagne om zonbescherming te promoten [8].

Ook de door de stuurgroep geïnitieerde activiteiten richtten zich inmiddels succesvol op deze risicogroepen. Zo werden sportscholen opgeroepen te stoppen met het aanbieden van zonnebanken, en ontwikkelde het Nationaal Huidfonds educatieve programma's, zoals de 'Zonnetjesweek' (kinderopvang) en het 'Zon-Slim-programma' (basisscholen).

Naast de focus op individuele bescherming is het belangrijk om een omgeving te creëren die gezond zonbeschermingsgedrag faciliteert. Dit kan bijvoorbeeld door schaduwrijke plekken te creëren in parken, speeltuinen, sportvelden en andere recreatiegebieden, of door op locaties, zoals scholen en kinderopvangcentra, gratis zonbeschermingsmiddelen beschikbaar te stellen.

De oogst – een overzicht van georganiseerde actie

Verschillende ontwikkelingen sinds 2019 gaven voeding aan concrete, gecoördineerde en effectieve acties op het gebied van huidkankerpreventie (zie fig. 1).

Aanname van de motie-Diertens (februari 2021)

De motie-Diertens werd kamerbreed aangenomen en riep de regering op om samen met de Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland een voorstel te ontwikkelen voor een effectieve voorlichtingscampagne over huidkanker.

VIJF JAAR HUIDKANKERPREVENTIE IN NEDERLAND

Figuur 1 Tijdslijn met gecoördineerde en effectieve acties op het gebied van huidkankerpreventie

Ontwikkeling van lokaal gezondheidsbeleid (augustus 2022)

Steeds meer gemeenten zien het als hun taak om bewoners en bezoekers actief te faciliteren bij huidkankerpreventie, bijvoorbeeld door gratis zonnebrandcrème beschikbaar te stellen en door actief oog te hebben voor de inrichting van de openbare ruimte. Dit wordt verder versterkt doordat bescherming tegen uv-straling (onder klimaatadaptatie) is opgenomen in het Gezond en Actief Leven Akkoord. Als gevolg hiervan, en mede gevoed vanuit de publicatie van handreikingen en richtlijnen op het thema hittestress, zoals de *Handreiking voor lokale hitteplannen*, investeren gemeenten in gecoördineerde inzet op klimaatadaptatieve maatregelen en nemen ze dit als kader sterker mee in de besluitvorming rond de inrichting van de fysieke leefomgeving. VWS bevordert dit thema via de Nationale Adaptatie Strategie en evaluatie van het Nationaal Hitteplan.

Uitwerking van het coalitieakkoord Rutte IV (oktober 2022)

Het kabinet Rutte IV beloofde €300 miljoen extra voor onderzoek naar en de aanpak van de volksziekten dementie, obesitas en kanker. In oktober 2022 stuurden de bewindslieden van VWS een brief naar de Tweede Kamer met de aankondiging van een publiekscampagne, gericht op de preventie van huidkanker. Doelen voor deze campagne zijn onder andere 45% meer kennis over veilig zongedrag, 15% meer toepassing van veilig zongedrag en 5% minder zonverbrandingen.

Publicatie van de Nederlandse Kankeratlas (januari 2023)

Een door IKNL gepubliceerde Kankeratlas toont onder andere voor huidkanker opmerkelijke geografische verschillen in incidentie. Dit is een belangrijke bron voor gemeenten en GGD'en om op het voorkomen van (huid)kanker gericht lokaal en regionaal gezondheidsbeleid vorm te geven.

Uitwerking van publiekscampagne (april 2023)

Het Nationaal Huidfonds krijgt de opdracht van VWS om de grote publiekscampagne te ontwikkelen en uit te voeren. De impact op kennis, zonverbranding en gedrag wordt gemonitord door de Universiteit Maastricht. Meer informatie over de campagne 'Voorkom huidkanker' is beschikbaar via actuele bronnen (<https://www.huidfonds.nl/preventie/voorkom-huidkanker>).

Realisatie van het KWF-project 'Kanker lokaal op de kaart' (december 2023)

Naar aanleiding van de Nederlandse Kankeratlas worden tien GGD-projecten gefinancierd om bewoners beter te beschermen tegen long- en huidkanker. Zes projecten richten zich specifiek op huidkanker, waarbij het Nationaal Huidfonds als kennispartner fungeert.

Creatie van internationale aandacht

Het World Economic Forum en *The Guardian* besteden in 2023 en 2024 aandacht aan de Nederlandse aanpak van huidkankerpreventie, met name de gratis beschikbaarstelling van zonnebrandcrème.

Implementatie van het Zonvenant

Met het tekenen van het 'Zonvenant' dragen deelnemende organisaties minimaal drie jaar actief bij aan huidkankerpreventie. Sinds november 2024 zijn er ruim 559 ondertekenaars (peildatum 11 augustus, 2025), waaronder overheden, maatschappelijke organisaties, zorgverzekeraars en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (link: <https://www.huidfonds.nl/zonvenant>).

Uitdagingen – hoe nu verder?

Hoewel de in gang gezette acties mooie eerste resultaten hebben opgeleverd, is het te vroeg om achterover te leunen. Er is nog veel werk te verzetten en er liggen verschillende concrete uitdagingen voor de toekomst. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, roepen wij op tot concrete acties.

Voorkomen vraagt volhouden

Gedragsverandering kost tijd en preventie vereist daarom geduld. Het RIVM benadrukt in het eerdergenoemde advies aan VWS [8], gebaseerd op ervaringen in onder andere Australië en Denemarken, dat preventiecampagnes meerdere jaren moeten worden herhaald om duurzame gedragsverandering te realiseren.

Behoud en benut het momentum

Om huidkankerpreventie in Nederland verder te bestendigen, is structurele inspanning nodig van organisaties en individuele aanjagers. Stilzitten is geen optie, anders blijven we dweilen met de kraan open. Door bundeling van multidisciplinaire expertise en een data- en onderzoeksgedreven aanpak, dienen beleidsmakers en relevante organisaties aanhoudend te worden gestimuleerd tot preventieve maatregelen en onderlinge kennisdeling. Alleen dan kunnen effectieve preventiestrategieën, aansluitend bij speci-

fieke behoeften van lokale gemeenschappen, worden (door)ontwikkeld.

Maak financiering beschikbaar

De financiering van de huidige campagne is door het kabinet Rutte IV toegezegd tot en met 2025. Het daaropvolgende, inmiddels alweer demissionaire kabinet Schoof (in de persoon van toen nog staatssecretaris van Preventie Karremans) presenteerde een nieuwe, samenhangende preventiestrategie. Mét kabinetsinzet op het thema zonbescherming, zonder duidelijkheid over structurele financiële steun daarvoor. Wat gaan nieuwe verkiezingen, kabinetsformatie en regeerprogramma brengen? Ook blijft het de vraag of meer zorgverzekeraars het voorbeeld van Univé en Zilveren Kruis zullen volgen: zij voeren actief beleid en investeren in huidkankerpreventie.

Versterk de integrale aanpak

Naast een langetermijnaanpak is een integrale benadering van belang. De gecombineerde inzet van gezondheids-, ruimtelijk en klimaatbeleid is nodig om uv-blootstelling te verminderen, en huidkankerpreventie stevig te verankeren in lokale omgevingsplannen en lokale akkoorden gericht op het transformeren van de zorg en het sociaal domein. Maar ook het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan bijvoorbeeld een belangrijke rol spelen in huidkankerpreventie bij buitenwerkers.

Het is niet alleen de overheid die aan zet is. Maatschappelijke organisaties, actief in onderwijs, werk en vrije tijd (zoals sport), hebben ook een verantwoordelijkheid om zonveiligheid te bevorderen voor leerlingen, werknemers, sporters, festivalgangers en andere recreanten. Via het Zonvenant streeft het Nationaal Huidfonds naar een sneeuwbal effect om samen écht impact te maken tegen huidkanker.

Gebruik technologische innovatie

Het is belangrijk om oog te hebben en te houden voor de kansen die moderne technologie kan bieden bij het versterken van huidkankerpreventie. Bijvoorbeeld het geven van actuele uv-informatie en waarschuwingen op drukke openbare locaties en werkplekken door het gebruik van uv-sensoren. Het integreren van dergelijke innovaties in gezondheids- en klimaatinitiatieven kan effectief bijdragen aan het bevorderen van zonveilig gedrag.

ZonMw kan hierbij van meerwaarde zijn vanwege haar rol in de financiering van technologische innovaties die gezondheid en zorg verbeteren. Zo kan ZonMw niet alleen zicht houden op relevante technologische ontwikkelingen, maar ook een stimulerende rol spelen bij het ondersteunen en bevorderen hiervan.

Conclusie

Sinds 2019 zijn er verschillende gecoördineerde en effectieve acties in gang gezet die een kantelpunt vormen voor de inzet op huidkankerpreventie in Nederland. Hoewel het belangrijk is om stil te staan bij de behaalde resultaten en inzicht te bieden in de voedingsbodem die dit mogelijk maakte, is het van nog groter belang om vooruit te kijken. Om deze positieve trend voort te kunnen zetten en een daadwerkelijke daling in incidentie te realiseren, moeten we belangrijke uitdagingen het hoofd bieden en blijven investeren.

Dankbetuiging De auteurs bedanken Arjan van Dijk (wetenschappelijk onderzoeker Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), Christel von Reeken (programmamanager preventie Nationaal Huidfonds) en Irma Koorn (senior communicatieadviseur Integraal Kankercentrum Nederland) voor hun feedback en commentaar op conceptversies van deze bijdrage.

Open Access This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License, which permits any non-commercial use, sharing, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons licence, and indicate if you modified the licensed material. You do not have permission under this licence to share adapted material derived from this article or parts of it. The images or other third party material in this article are included in the article's Creative Commons licence, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the article's Creative Commons licence and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. To view a copy of this licence, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Literatuur

1. Chow RD, Bradley EH, Gross CP. Comparison of cancer-related spending and mortality rates in the US vs 21 high-income countries. *JAMA Health Forum*. 2022;3(5):e221229.
2. Integraal Kankercentrum Nederland. Kanker in Nederland; trends & prognoses tot en met. band 2022. Utrecht: Integraal Kankercentrum; 2032.
3. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Kiezen voor houdbare zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid; 2021.
4. Integraal Kankercentrum Nederland. Huidkanker in Nederland; cijfers uit 30 jaar Nederlandse Kankerregistratie. Utrecht: Integraal Kankercentrum Nederland; 2019.
5. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Zonkrachtactieplan: Versie. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; 2019.
6. Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland. Nationaal Actieplan Huidkanker. Utrecht: Stuurgroep Huidkankerzorg Nederland; 2021.
7. Centraal Planbureau, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Financiën. Zorgkeuzes

in Kaart. Analyse van beleidsopties van politieke partijen voor de zorg. Den Haag: Centraal Planbureau, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Financiën; 2020.

8. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Advies aan VWS over de inhoud van een voorlichtingscampagne over huidkanker. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; 2022.